

Bölgesel İdare ve Yerel Demokrasi Projesi Rize İstişare Toplantısı Notları **Turizm Odaklı Kalkınma ve Yeşil Yol Projesi - 1 Kasım 2014, Rize/Çamlıhemşin**

Bölgesel İdare ve Yerel Demokrasi Projesi'nin Doğu Karadeniz alt bölgesindeki (TR90 - Artvin, Rize, Trabzon, Gümüşhane, Giresun ve Ordu) istişare toplantıları 2014 yılı içinde, "Bölgesel Politikalar Nasıl Belirlenmeli?: Turizm Odaklı Kalkınma ve Yeşil Yol Projesi" başlığı altında gerçekleştirildi. TR90 bölgesinde ilk toplantı 14 Haziran 2014'te Trabzon'da yapılmıştı.

Doğu Karadeniz Bölgesi istişare toplantılarının ikincisi, 1 Kasım 2014 günü Çamlıhemşin'de, Rize (merkez, Çamlıhemşin, Ayder), Trabzon, Giresun, Ordu, Samsun ve İstanbul'dan toplam 47 kişinin katılımıyla düzenlendi. Toplantıya hem sivil toplum temsilcileri hem de mesul oldukları projeleri yurttaşlara aktarmaları için ilgili kamu kuruluşları davet edildi.

Toplantıya davet edilen kamu kurumlarından, Ordu İl Kültür Turizm Müdürlüğü, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Doğu Karadeniz Belediyeler Birliği, Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı, Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı, Rize İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı yetkilileri, Çamlıhemşin Belediye Başkanı katıldı. Ordu İl Kültür ve Turizm Müdürü ise toplantıya katılmak üzere gelip, zorunlu bir işi nedeniyle toplantı başlamadan ayrılmak zorunda kaldı. Toplantıda ayrıca bölgeden vatandaşlar, turizmciler, avukatlar, gazeteciler, TEMA Trabzon, Trabzon Çevre Gönüllüleri, Empati Grubu, Karadeniz Çevrecileri, Karadeniz Teknik Üniversitesi Orman Fakültesi, Karadeniz Doğa Koruma Federasyonu, Magma ve Doğu Karadeniz dergileri, ODTÜ Maden Mühendisliği ve GOLA Derneği'nden temsilciler yer aldı.

Toplantı, proje danışmanı Fikret Toksöz'ün, Bölgesel İdare ve Yerel Demokrasi Projesi'nin hedeflerini ve kapsamını anlattığı açılış konuşması ile başladı. Katılımcıların kendilerini tanıtmalarının ardından Proje Koordinatörü Emel Kurma, Helsinki Yurttaşlar Derneği'nin çalışma alanlarını ve faaliyetlerini aktardıktan sonra projenin odaklandığı diğer İBSS bölgelerindeki kamusal yatırım politikalarını özetledi. Bölgede tespit ettiğimiz üç sorun alanının (bozulan ekolojik denge, tarımsal çözülme, turizm potansiyelinin canlandırılması) kesişim noktasında bulunan Doğu Karadeniz Yayla Koridoru projesinin (Yeşil Yol) yurttaşların müdahil olamadığı bir kamusal yatırım niteliği ile bu istişare toplantısında örnek vaka olarak seçildiğini belirtti.

Ardından proje araştırmacısı Sinan Erensü, Doğu Karadeniz alt bölgesi (TR90) saha araştırmasını aktardı ve saha araştırmasını özetleyen bilgi notu infografik ile katılımcılara sunuldu.

[Doğu Karadeniz alt bölgesi \(TR90\) saha araştırması ve sonuç raporu](#)
[Saha araştırması özetleyen bilgi notu - infografik](#)

Toplantının öğleden önceki bölümünde “Turizm Odaklı Kalkınma Stratejisinin Bölgeye Etkileri” başlıklı oturumun ilk konuşmacısı olan Antalya Kent Konseyi’nden Cem Karaca, kitlesel turizmin Antalya’ya etkilerini özetledi:

Antalya’da her şey yolunda gitmiyor; beş yıldızlı tesisler konusunda, İspanya’yı geçmiş durumdayız, 14-15 milyon turisti ağırlıyoruz ama mass turizmin (kitle turizmi) getirdiği dezavantajları da yaşıyoruz. Hizmet sektöründe kalitenin düştüğünü rahatlıkla görebiliyoruz. Bu süreç, avantajlara ve dezavantajlara sahip... En önemli kazanımı, Türkiye’nin turizmi öğrenmesidir; Antalya dışında da turizm merkezleri gelişti, turizm alanındaki okulların sayısı arttı. Mass turizmin burada, Doğu Karadeniz’de gerçekleşmesi çok zor. Doğru planlama ve yerel halkın teşviki ile ancak turizmden geçim sağlanabilir. Halkın turizmden kalkınmaya inanması gerekiyor, halkın desteği olmazsa başarı sağlanması mümkün olmaz. Aksi takdirde ciddi anlamda çevresel sorunlar yaşanabilir. Örneğin Antalya’da büyük girişimler ve şirketler kentin doğal güzelliklere sahip bölgelerini alıp işleterek yerel halkın buralardan faydalanmasının önüne geçti. Turizm aşçılık, komilik ve servis elemanı açısından yerel halka istihdam yarattı ama yerel halkın kalkınmasına ciddi bir katkı yaratmadı.

“Turizm Odaklı Kalkınma Stratejisinin Bölgeye Etkileri” başlıklı oturumun ikinci konuşmacısı, yazar ve rehber Uğur Biryol, turizm odaklı kalkınma politikalarının Doğu Karadeniz’i nasıl değiştirdiğini anlattı:

Doğu Karadeniz için yayla kültürü çok önemlidir ve son yaşam alanıdır. İlk başta, yaylaya yapılan yolların gerekçesi yaşlı insanların, yayla kültürünü yaşatan insanların, yaylalara kolayca ulaştırılmasını sağlamaktı; yollar yapılmadan önce, 7-8 saat yürümek zorunda kalıyorlardı. Fakat nereye yol gitti ise orada hayvancılık son buldu. Yüzyıllardır gelenek içerisinde kullanılan yaylalarda, biz işgalci konumuna düştük. Yaylalarda 100 yıl önce inşa edilen yapıların kaçak olduğu ve mera alanlarında işgalci konumunda olduğumuz iddia edildi.

Yaylalarda hayvancılık yapılması bekleniyorsa, koşullarının iyileştirilmesi gerekiyor. Bunun maliyeti çok yüksek ama teşvik edilmesi lazım. Burada, hayvancılığın son bulması, ülkenin sosyoekonomik durumuyla ilişkili ve toplumsal bir sorun aslında... Rize ve çevresine endüstriyel tarımın girmesi ile hayvancılık bitmiştir. Mısır ekiliyordu, mısırın koçanından hayvanlar besleniyordu daha önce. Birçok kişi çaydan nemalanıyor ama bölgenin sosyoekonomik durumu ciddi anlamda sekteye uğradı. Patikalardan yaylalara uğrayarak o kültür yaşatılıyordu; taş köprüden geçerek ve çeşmeye uğrayarak... Şimdi doğrudan “Yeşil Yol”la, bu imkân ortadan kalkmış oldu.

Yeşil Yol ile ilgili doyurucu bir bilgi edinmek de mümkün değil... Yayladaki yapılaşmadan şikâyetçi olan devlet, öbür tarafta burayı turizm alanı haline getirerek yapılaştırmaya çalışan aynı devlet... Yaylaları birbirlerine bağlamayı öngören bu proje, benim kanaatime göre yaylaları bitirme projesidir. HES çalışmalarının son halkası olarak görüyor ve hiç sağlıklı bulmuyorum. Burayı bozmadan nasıl ileri taşıyabiliriz, diye tartışır ve bu yaylaları elimizdeki son yaşam alanları olarak tanımlarken, bize hiç danışmamış olmaları, kendi planlarına göre donatmaları sağlıklı bir sonuç vermeyecektir.

Bugün Kavrun Yaylası'nda dört kuşak aynı işletmeyi çalıştırıyoruz. '95 yılında mera, babamdan alınarak, Kaçkar Dağları Milli Parkı haline getirildi. Daha sonra da SİT alanı haline... Bizim Antalya, Bodrum ve Marmaris gibi imkânlarımız yok. Doğa-kültür ve ekoturizmi içerisinde barındıran bir bölge, coğrafya burası. Bu orman herkesin ama T.C. yokken benim dedem koruyordu bu ormanı ve merayı. Yaylacılık yapmış insanların olur ve rızasını almadan, bu bölgede hiçbir proje yapılamayacaktır. Uzungöl örneği ortada, bir numaralı rezerv alanı olmasına rağmen... Bu yol inşa edilirken, olacakları merak ediyorum. Acaba "Yeşil Yol" turizm için mi yapılıyor, yoksa madencilik için mi? Yayla yolunun düşünüldüğü koridorda bütün kamu kurumlarının görüşü alındı ama Mimarlar Odası sürece dâhil edilmedi. En son gelen Yeşil Yol haritasını, Kültür Turizm İl Müdürlüğü iletti. Planlar arasında ilişki yok. Ev pansiyonculuğuna teşvik ediyorlar ama bunların vergi ödeyip, ödemeyeceği belirsiz. Plansızlık ve kurumlar arasındaki bağdaşıksızlık had safhada... Sahil yolu ile başlayan kıyıcı inşaat kültürü HES'lerden sonra Yeşil Yol Projesi ile devam ediyor...

Tartışmaya hazırlık konuşmalarının ardından toplantı katılımcıları hem turizm odaklı kalkınma politikaları ile Yeşil Yol projesinin bölgeye olası etkileri hem de bölge halkının bölgesel kamu politikalarına müdahillliği üzerine görüş ve katkılarını aktardılar:

- Bu bir talan konsepti; yeşil yol ile yeşilde yol kesinlikle farklıdır ve karıştırılmamalıdır. Ömründe turist olmamış insanların biz turizmciler olacağız demesini anlayamıyorum. Doğu Karadeniz bioçeşitlilik bakımından korunması gereken 34 sıcak noktadan biridir, dört tane milli parkı, altı tane tabiat parkı vardır. Yırtıcı kuş göçü alan çok özel bir alandır, su kıtlığına girecek olan Türkiye'de, su havzaları bakımından korunması gereken bir bölgedir.

Yaylalara yol çıkarmanın tek anlamı vardır: Yaylaları imara açmak... Hem yaylalarda hem de yol boyunca petrol ofisleri, otoparklar, tamirhaneler... Biz buna şehirleşme diyoruz; bir doğa alanındaki en büyük

sorun şehirleşmedir. Şehirleşmenin en küstah unsuru da yoldur. Su kıtlığına gireceğiz ve yağın karın, suya dönüşmesi imkânsız hale gelecek. Ormanları yok etmek için HES'ler, yollar ve madencilik yapılmak isteniyor. Su havzalarında bile maden aramasına gidiliyorsa bu intihardır. Ortada bir problem var; kimse ülkenin kalkınmasını engellemek istemiyor; sağlık ve eğitim konusunda ne yapılıyor? Hiç. Turizmin misafir odası, Doğu Karadeniz'in dağlarıdır. Ortada büyük bir yanlış var. Biz turizmi devlet eliyle öldürüyoruz. Bu yolu savunanlar kadar bu yolu savunmayanlar da ülkenin kalkınmasını istiyor. Sektörün korumacı olması lazım...

- "Yeşil Yol" denen projenin bir kimliği, konsepti ve hedefi yok, geleceğe dair neyi amaçladığı belli değil... Bütün yaylaları neden birbirine bağlıyoruz? Hareket amacı nedir? Yaylalarımız patlamak üzere ve bunu turizm olarak görmüyorum. Örneğin Uzungöl'e giden bir turist bir daha gelmek istemiyor. Yeşil Yol, Kervan Yolu projesi (<http://www.kervanyolu.org/>) gibi bir kimliğe ve işleve sahip değil, Kervan Yolu'nun bir başka özelliği antik çağda liman özelliğini gösteren en duru alana sahip olmasaydı. Bu açıdan Yeşil Yol ile kıyaslanamaz.

- Turizm Bakanlığı yetkilisi: Yeşil Yol'un, Bayındırlık ve İskân Bakanlığı tarafından başlatılıp, Kalkınma Bakanlığı eliyle finanse edildiği ve devam ettirildiği biliniyor, yani Turizm Bakanlığı ile bir ilgisi yok... Yeşil Yol Projesi, bizim turizmi kontrollü bir şekilde geliştirmemizin önünde bir engel, bu proje ile ilgili olarak bize en başından en sonuna kadar hiç görüş sorulmadı. hYd bu toplantıya bütün bakanlıkları davet ettiğini söyledi ama toplantıya katılan tek bakanlık Turizm Bakanlığı, yani diğer bakanlıklar bu toplantıda değil. Turizm Bakanlığı olarak, yerel halkı dinlemek için buradayız. Karadeniz'de 500-1000 arasında yayla var sadece 26 tanesinin turizme açılması planlanıyor. Bu yaylalar Türkiye'deki herkesin kullanımına açılacak. Bu 26 yayla arasında bakanlığımızın mahvettiği hiçbir yayla yoktur. Kaçak yapılaşmaya gelince, dolaştığım yaylalarda inanılmaz derecede kaçak yapılaşmaya tanık oldum. Yaylaları tahrip eden esas olarak orada yaşayan insanlar... Kaçak yapılaşma olduğu için turizmin sağlıklı bir şekilde ilerlemesini sağlayamıyoruz. Yaylalarda mülkiyet yoktur, Mera Kanunu'na (<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4342.pdf>) göre bu imkânsızdır.

- Karadeniz, Hemşin ve özellikle Kaçkarlar'da turist sayısı her geçen sene artıyor. Burada turizm açısından yatırımların artması kaçınılmazdır. Yeşil Yol Projesi'nin sahibi olan bakanlık, "bu bir turizm projesidir" yorumu yaparken, Turizm Bakanlığı "Bizim bu konuda hiçbir bilgimiz yok," diyor. Oysa iki kurumun birbiri ile eşgüdümlü olması lazım. Burada bir iyi yönetim eksikliği ve sorunu var, bu noktada halkın sorunlarının dinlenmesi gerekiyor.

- Dilekçe hakkımı kullanarak DOKAP'a (Doğu Karadeniz Projesi Bölge Kalkınma İdaresi) Yeşil Yol Projesi ile ilgili bilgi sahibi olmak talebiyle yazı yazdım, bana planlama belli olunca bilgi vereceklerini söylediler. Ordu'da, Bayburt'ta ve Gümüşhane'de projenin uygulaması olduğunu biliyoruz. Bu yol yaklaşık 2600 km, % 20'si Karayolları'nda... Bir sahil çocuğu olarak, karayolları benim tüylerimi diken diken ediyor. 1990'lı yıllarından beri, sahil yolunun planlı bir şekilde yapılması ve kamuoyu oluşturulması amacıyla büyük mücadele verdik. Karayolları, sahil yolları tecrübesini yaşıyoruz. Vadideki HES'lerin nasıl yapıldığına da vakıfız. Tam bir yıkım projesi bunlar, bu sadece Doğu Karadeniz bazında değil, Türkiye'nin her yeri için geçerli... Yeşil Yol Projesi'nin 2-3 MW'lık HES'lere ve madenlere ulaşma amacı taşıdığına inanıyorum. Karayolları girdiği yerleri yıkarak ilerliyor. Esas olumsuz değişim, yolun yapılaşmaya neden olacağı gerçeğidir. DOKAP yetkilileri burada neden yok? Yola ve elektriğe karşı değilim ama o yolun ne amaç taşıdığını da göz önünde bulundurmak gerekiyor. Bu yolun, kültürleri de öldüreceğini düşünüyorum. Amaçsız bir şekilde yanlış yapılan bir yolun Karadeniz'in güzelliklerini sileceği açıktır. Samsun'dan, Hopa'ya kadar yapılan sahil yolu ile Karadeniz'in, "Kayadeniz" haline geldiğini gördük.

- Yeşil Yol Projesi'nin kırsal kalkınmaya katkı sağlayacağı söyleniyor, oysa hiçbir fizibilite çalışması yok. Meralarla ve hayvancılıkla ilgili bir kelime bile açıklama yer almıyor.

- "Yayla turizmi"nden söz ediliyorsa, yerel ve ekolojik yönetimin ve üretimin yapıldığı bir turizm ile buradan para kazanılır ancak... Yoksa her yer turizm mekânı olarak gelişir, şişmeye neden olur ve bir süre sonra çöker, çünkü orası tüketilmiştir. Aslında paranın başka noktada biriktiği ve yerele aktarılmadığı açıktır.

- Çamlıhemşin Belediye Başkanı: Yeşil Yol Projesi çoktan başladı ve ilerledi, buradaki konuşmalarımız neyi değiştirecek? Karşı olanlarla olmayanları bir araya getirip konuşturmanın, çatıştırmmanın kimseye faydası yok. Bu saatten sonra bu devletin projesini değiştirmek mümkün değil, zaten yolun geçeceği yer de devletin arazisi, devlet bir zamanlar oraları köylüye tahsis etmiş, o zaman hayvancılık önemliymiş. Ama kanunlar konulmuş, meraya ev yapamazsın, inşaat yapamazsın, biz yapmışız devlet cezalandırmış. Zaten bu yaylaları, meraları bize veren, devlet... Şu anda yaylacılık, hayvancılık yapılmıyor, Ortadoğu'dan turist gelip yaylaları gezmek istiyorsa, ülke bazında bir gelir kazandıracaksa bu proje yapılır. Devlet gerekirse maden ocağı da yapar. Eskiden katırla gittiğimiz yerlere şimdi arabalarla gideceğiz, kimse kusura bakmasın.

- Bakanlıklar Ankara'dan, oturdukları yerden, hiçbir bilgi sahibi olmadan planlama yapıyorlar. Belli değerleri savunuyorsak, bu değerlerin sürdürülebilir olmasını da göz önünde bulundurmamız lazım. Zenginleşmeyi ne için gerçekleştireceğiz, ihtiyacımız için mi hayallerimiz için mi?

- Şehir hayatını benimsemiş insanlar, oradaki düzeni ve konforu buraya taşımaya çalışıyorlar ve bunun bedelini bizler çok ağır ödüyoruz. Şuursuzca çalışmalar yürütülüyor, daha fazla lüks ve konfor adına... Doğanın hakkını da her şeyden önce düşünmemiz gerekiyor; bizim dışımızda olan canlıların haklarını... Karadeniz'e gelen turistin kalitesi her geçen gün azalıyor. Ortada sektör, düzen ve sermaye duruyor. Çok tatsız ve düzensiz bir şehir hayatının buralara da yayılıyor olması çok acı verici... Biz Karadeniz'de yaşadığımız için buradan sorumluyuz. Bizden sonraki nesile ne bırakacağımız konusunda kafa yormamız gerekiyor. Konfor mu yoksa bu hayata bir değer katmak mı? Bilimsel olarak etüdü yapılmış ve Karadeniz'i Karadeniz yapan tüm unsurların göz önünde bulundurulduğu bir proje ve plan hayata geçirilmeli... Burada yaşayan yaşlıların bu yolu istediği söyleniyor, yalan... Şehirden gelenler bu yolu destekliyor.

- Biz turizmciyiz ama burada para kazanmak için otel işletmiyoruz. Biz buradaki değerleri yaşatmak istiyoruz. Yol, medeniyet değildir. Kendi yaylalarımıza giden yolları ve bunların sonuçlarını görüyoruz. Biz buraya geri dönen gençleriz ve burada yaşamak istiyoruz. Burayı 40-50 sene öncesine geri döndürmek istiyoruz.

